

Vergaderjaar 2007–2008

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen

Nr. 835

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 1 juli 2008

De vaste commissie voor Europese Zaken¹, de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken² en de vaste commissie voor Defensie³ hebben op 21 mei 2008 in drie delen overleg gevoerd met minister Verhagen van Buitenlandse Zaken, minister Van Middelkoop van Defensie en staatssecretaris Timmermans van Buitenlandse Zaken over:

- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 15 mei 2008 houdende het verslag van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 29 april 2008 (21 501-02, nr. 819);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 16 mei 2008 houdende het verslag van de buitengewone Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen d.d. 13 mei 2008 (21 501-02, nr. 821);**

¹ Samenstelling:

Leden: Atsma (CDA), Van Bommel (SP), onder-voorzitter, Van der Staaij (SGP), Waalkens (PvdA), voorzitter, Van Baalen (VVD), Ormel (CDA), Spies (CDA), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Blom (PvdA), Eijssink (PvdA), Van Dam (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Jonker (CDA), Irrgang (SP), De Roon (PVV), Boekestijn (VVD), Pechtold (D66), Ten Broeke (VVD), Peters (GroenLinks), Gill'ard (PvdA), Jasper van Dijk (SP), Thieme (PvdD) en Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie).

Plv. leden: Jager (CDA), De Wit (SP), Van der Vlies (SGP), Vos (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Haverkamp (CDA), Van Gennip (CDA), Lempens (SP), Schermers (CDA), Knops (CDA), Jacobi (PvdA), Samsom (PvdA), Kuiken (PvdA), Teeven (VVD), Roemer (SP), Wilders (PVV), Nicolai (VVD), Van der Ham (D66), Van der Burg (VVD), Duyvendak (GroenLinks), Boelhouwer (PvdA), Van Leeuwen (SP), Ouwehand (PvdD) en Voordewind (ChristenUnie).

² Samenstelling:

Leden: Van Bommel (SP), Van der Staaij (SGP), Wilders (PVV), Waalkens (PvdA), Van Baalen (VVD), Çörüz (CDA), Ormel (CDA), voorzitter, Ferrier (CDA), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Blom (PvdA), Eijssink (PvdA), Van Dam (PvdA), Dezentjé-Hamming (VVD), Irrgang (SP), Knops (CDA), Boekestijn (VVD), Voordewind (ChristenUnie), Pechtold (D66), ondervoorzitter, Van Gennip (CDA), Ten Broeke

(VVD), Peters (GroenLinks), Van Raak (SP), Gill'ard (PvdA) en Thieme (PvdD).

Plv. leden: De Wit (SP), Van der Vlies (SGP), De Roon (PVV), Vermeij (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Omtzigt (CDA), Van Toorenburg (CDA), Roland Kortenhorst (CDA), Jasper van Dijk (SP), Ten Hoopen (CDA), Besselink (PvdA), Leerdam (PvdA), Arib (PvdA), Neppérus (VVD), Lempens (SP), Schermers (CDA), Griffith (VVD), Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie), Koşer Kaya (D66), Jonker (CDA), Van Beek (VVD), Vendrik (GroenLinks), Gesthuizen (SP), Samsom (PvdA) en Ouwehand (PvdD).

³ Samenstelling:

Leden: Van Bommel (SP), Van der Staaij (SGP), Poppe (SP), Van Baalen (VVD), voorzitter, Ferrier (CDA), Roland Kortenhorst (CDA), Van Velzen (SP), Haverkamp (CDA), Blom (PvdA),

ondervoorzitter, Eijssink (PvdA), Van Dam (PvdA), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Griffith (VVD), Irrgang (SP), Knops (CDA), Willemse-van der Ploeg (CDA), Jacobi (PvdA), Boekestijn (VVD), Brinkman (PVV), Voordewind (ChristenUnie), Pechtold (D66), Van Gennip (CDA), Ten Broeke (VVD), Peters (GroenLinks) en Thieme (PvdD).

Plv. leden: Lempens (SP), Van der Vlies (SGP), Polderman (SP), Van Beek (VVD), Ormel (CDA), Jonker (CDA), De Wit (SP), Jan de Vries (CDA), Roefs (PvdA), Wolbert (PvdA), Smeets (PvdA), Arib (PvdA), Blok (VVD), Roemer (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Samsom (PvdA), Van der Burg (VVD), Wilders (PVV), Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie), Van der Ham (D66), Omtzigt (CDA), Teeven (VVD), Vendrik (GroenLinks) en Ouwehand (PvdD).

- de brief van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 16 mei 2008 houdende de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van maandag 26 en dinsdag 27 mei 2008 (21 501-02, nr. 822);
- de brief van de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 18 april 2008 houdende het fiche Mededeling inzake Europese agentschappen (22 112, nr. 635).

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

DEEL I: ALGEMENE ZAKEN

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Ormel** (CDA) zegt dat de EU uiteraard met elke nieuwe Servische regering in gesprek hoort te gaan. Tegelijkertijd mag er op geen enkele manier afbreuk worden gedaan aan de Nederlandse eis dat alle Servische verdachten van oorlogsmisdaden voor het gerecht dienen te verschijnen. Het zou dan ook een goede zaak zijn als de VN het mandaat van het International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (verder: ICTY) zou verlengen, totdat het al deze verdachten heeft vervolgd.

De RAZEB heeft besloten dat de Stabilisatie- en Associatieovereenkomst met Servië (verder: SAO) pas ter goedkeuring aan de nationale parlementen mag worden voorgelegd als de raad unaniem heeft vastgesteld dat Servië volledig samenwerkt met het ICTY. Hoe verhoudt dit raadsbesluit zich echter met de door sommige lidstaten aangekondigde visum-liberalisatie?

Op dit moment onderhoudt Servië niet met alle EU-lidstaten op ambassadeursniveau diplomatieke betrekkingen. Is het mogelijk de EU te bewegen er bij de Servische regering op aan te dringen dat dit binnenkort wel het geval is?

In Macedonië is een aanslag gepleegd op Ali Ahmeti, een Albanese oppositieleider. Wat kan de EU doen om in de aanloop naar de verkiezingen op 1 juni nieuwe geweldsuitbarstingen te voorkomen?

De heer **Van Bommel** (SP) wijst erop dat Russische tegenwerking volgens berichten in de media kan leiden tot uitstel van de European Union Rule of Law Mission in Kosovo (verder: EULEX). Heeft Yves de Kermabon, het hoofd van EULEX, er inderdaad op gezinspeeld dat de missie niet half juni van start kan gaan?

De samenstelling van de nieuwe Servische regering onder leiding van president Tadić is medebepalend voor de toekomst van Kosovo. Zo is het nog maar de vraag of de nieuwe grondwet van Kosovo door de gebeurtenissen in Servië op 15 juni van kracht kan worden. Heeft de Kosovaarse regering verder wel volledige zeggenschap over haar grondgebied?

De recente verkiezingen hebben niet geleid tot de gehoopte pro-Europese doorbraak. Welke conclusie trekt de regering hieruit voor haar poging om deze verkiezingen te beïnvloeden? Wat betekent het verder voor het besluit om de SAO wel af te sluiten maar niet te ratificeren?

President Tadić heeft schriftelijk bevestigd dat Servië volledig zal samenwerken met het ICTY. In de stukken wordt dit zo uitgelegd dat Servië toegezegd zou hebben mee te werken aan de uitlevering van vier voortvluchtigen, het opzetten van getuigenbescherming en toegang tot informatiebronnen. Heeft president Tadić dit inderdaad expliciet toegezegd? Is het verder mogelijk dat de Kamer de schriftelijke verklaring van Tadić hierover krijgt toegezonden?

De regering schrijft dat zij zich in de raad zal inzetten voor democratische controle op regelgevende agentschappen. Hoort dergelijke controle niet zo vanzelfsprekend te zijn dat de Commissie die uit zichzelf opneemt in

haar voorstellen voor dergelijke agentschappen? De heer Van Bommel benadrukt ten slotte dat extra bevoegdheden van de Commissie om bij agentschappen in te grijpen geen goede vorm van democratische controle is. Moet besluitvorming hierover niet worden uitgesteld tot de werkwijze van de bestaande agentschappen is afgerond?

De heer **Ten Broeke** (VVD) vraagt de minister te bevestigen dat de EU Servië zal houden aan de eis dat het alle vier de voortvluchtigen aan het ICTY uitlevert. Zal Servië naar de inschatting van de regering deze eis nakomen, voordat het mandaat van het ICTY afloopt?

President Tadić heeft onmiddellijk na de ondertekening gezegd dat Servië binnen enkele dagen zou gaan profiteren van de economische voordelen van de SAO. Dat is vreemd, omdat de handelselementen uit de SAO zijn gehaald.

Het Weens verdragenrecht verplicht de regering de ratificatie van de SAO niet tegen te houden. Dat is echter wel wat er gebeurt, nu is besloten om de beslissing over definitieve ratificatie voor te houden aan de raad en niet over te laten aan de nationale parlementen. Is de regering niet gewoon verplicht om het Nederlandse parlement hierover te laten beslissen?

De heer **Blom** (PvdA) complimenteert de minister met de uitkomsten van de besluitvorming in de raad over Servië en Kosovo. Zijn opstelling heeft er namelijk toe geleid dat president Tadić formeel heeft verklaard volledig te zullen samenwerken met het ICTY.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) zegt dat de besluitvorming in de raad wellicht een diplomatiek kunststukje van de minister is, maar dat de EU en Servië eigenlijk geen stap verder zijn: de verdachten van oorlogsmisdaden zijn nog niet uitgeleverd en het is niet te voorspellen of president Tadić in staat zal zijn om daadwerkelijk een pro-Europees beleid te gaan voeren.

De heer **Van der Staaij** (SGP) sluit zich aan bij de analyse van mevrouw Peters.

Antwoord van de bewindslieden

De **minister van Buitenlandse Zaken** zegt dat een Europese toekomst van Servië alleen realiteit kan worden als dit land bereid is de waarden en normen van de EU te eerbiedigen. Dat betekent dat de Serviërs die beschuldigd zijn van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid, berecht moeten worden. Tegelijkertijd is het natuurlijk voor zowel de stabiliteit in de regio als in Servië zelf van belang dat het de pro-Europese krachten in Servië niet moeilijker wordt gemaakt dan noodzakelijk. Aan beide aspecten is recht gedaan in de twee besluiten die de raad op 29 april 2008 over Servië heeft genomen.

Een algemene regel van het Weens verdragenrecht bepaalt dat een interim-verdrag van kracht zou worden na de ondertekening van de SAO met Servië. In afwachting van de ratificatie zou dit verdrag ervoor zorgen dat Servië in de interim-periode kan profiteren van de economische voordelen van de SAO. Van deze algemene regel kan echter worden afgeweken als de raad daartoe formeel besluit. En dat is voorafgaand aan de ondertekening van de SAO gebeurd.

Lidstaten kunnen volgens het Verdrag van Schengen niet eenzijdig besluiten tot visumliberalisatie. Dat is dan ook niet gebeurd. Wel kunnen lidstaten zelfstandig besluiten om visa goedkoper te maken en dat is in het geval van Servië weer wel gebeurd. Nederland heeft besloten om een dergelijk gebaar niet te maken, omdat het tot ongelijkheid met Macedonië zou leiden. Een en ander laat overigens onverlet dat de Commissie werkt aan visumliberalisatie voor alle landen op de Balkan.

President Tadić heeft de voorzitter van de EU bevestigd dat Servië volgens het internationale recht verplicht is om volledig samen te werken met het ICTY. De aanvulling in de brief van 15 mei dat dit betekent dat Servië alles moet doen om de voortvluchtigen uit te leveren, getuigenbescherming moet regelen en informatiebronnen moet openstellen, is een uitwerking van deze verplichting. Mede op basis van gesprekken met de openbare aanklager van het ICTY, Serge Brammertz, is besloten tot deze explicitering. De heer Brammertz wijst er namelijk terecht op dat succesvolle vervolging alleen mogelijk is als de veiligheid van de getuigen gegarandeerd is.

Volledige samenwerking door Servië met het ICTY is in belangrijke mate afhankelijk van de samenstelling van de regering van president Tadić. Het nieuwe hoofd van de veiligheidsdiensten en de nieuwe minister van Justitie moeten immers uitvoering geven aan de schriftelijke bevestiging van president Tadić. De minister zegt daarom te hopen op een coalitie die daadwerkelijk bereid is om zich te committeren aan de toegezegde samenwerking met het ICTY.

De Veiligheidsraad moet nog een besluit nemen over verlenging van het mandaat van het ICTY. De minister zegt dat hij bereid is om bij Frankrijk en Engeland aan te dringen op een positief besluit. Mocht de Veiligheidsraad niet tot verlenging van het mandaat besluiten, dan betekent dat niet dat de Servische verdachten van oorlogsmisdaden vervolging ontlopen.

Servië is dan immers gehouden om hen zelf te vervolgen. Openbaar aanklager Brammertz bereidt zich overigens al voor op samenwerking met het Servische Openbare Ministerie.

De minister zegt dat hij de zorgen over de aanslag op Ali Ahmeti deelt. Hij zegt toe deze zorgen aan de raad over te brengen.

De **staatssecretaris voor Europese Zaken** zegt dat Nederland nieuwe Europese agentschappen niet principieel afwijst. De complexiteit van Europese regelgeving en de noodzaak om deskundigheid te verzamelen kunnen agentschappen namelijk wel degelijk meerwaarde geven. Nederland stemt echter alleen in met de oprichting van een nieuw agentschap als het voldoet aan de criteria subsidiariteit en proportionaliteit. Verder mag de oprichting van een agentschap er nooit toe leiden dat een beleids-terrein wordt onttrokken aan de legitieme democratische controle door de nationale parlementen en het Europees Parlement.

DEEL II: EXTERNE BETREKKINGEN

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Van Bommel** (SP) vraagt een reactie op het bericht dat de VS op dit moment in Afghanistan een gevangenis inrichten die grote gelijkenis vertoont met Guantánamo Bay. Is het waar dat de VS met deze gevangenis vooruitlopen op de sluiting van Guantánamo Bay?

Het is een goede zaak dat Nederland aandacht zal vragen voor het herstel van het moratorium op de tenuitvoerlegging van de doodstraf. Het is immers ongewenst dat president Karzai in laatste instantie persoonlijk beslist of een opgelegde doodstraf wel of niet wordt voltrokken.

De invoer van producten uit de door Israël bezette gebieden, als zouden het Israëlische producten zijn, is volgens het EU-associatieverdrag met Israël verboden. Is de minister het ermee eens dat de relatie EU-Israël pas mag worden verbreed en verdiept als Israël dit verbod daadwerkelijk naleeft?

Oud-president Carter heeft terecht opgemerkt dat bij het vredesproces geen voortgang kan worden geboekt zolang Hamas en Syrië van de onderhandelingen zijn uitgesloten. Frankrijk lijkt ook over te hellen naar dit standpunt, aangezien de minister van Buitenlandse Zaken Kouchner

heeft bevestigd dat Frankrijk informeel contact heeft gehad met Hamas. In deze contacten zou Hamas zich bereid hebben getoond om de staat Israël impliciet te erkennen. Moet dit alles geen reden voor de EU zijn om te proberen Hamas bij het vredesproces te betrekken?

De regering heeft de EU opgeroepen om de invloed van China en de ASEAN-landen aan te wenden om Birma te bewegen buitenlandse hulp toe te laten. Als deze weg niet tot resultaat leidt, ziet de minister dan nog andere mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de Birmese regering?

Mevrouw **Van Gennip** (CDA) zegt dat de regering de Veiligheidsraad terecht verzoekt om het beginsel van de «responsibility to protect» in te roepen als de Birmese regering blijft volharden in haar weigering buitenlandse hulp toe te laten. Het is immers onacceptabel dat de internationale gemeenschap gedwongen wordt om bij een zo grote ramp aan de zijlijn te blijven staan. Kan de minister aangeven welke mogelijkheden op dit moment nog open staan om Birma te bewegen buitenlandse hulp toe te laten?

Op het World Economic Forum in het Egyptische Sharm el-Sheikh (verder: WEF) heeft koning Abdullah II van Jordanië opgeroepen om nog dit jaar een vredesakkoord in het Midden-Oosten te sluiten. Hoopgevend is dat geen van de hoofdrolspelers deze inspirerende oproep als onhaalbaar heeft afgedaan. Het is verder ook hoopgevend dat op dit moment achter gesloten deuren over vrede wordt onderhandeld. De EU en Nederland kunnen indirect een bijdrage leveren aan deze onderhandelingen door de Palestijnen een perspectief te bieden. Een van die perspectieven is het idee om Israël, Jordanië en de Palestijnen gezamenlijk een kanaal te laten aanleggen tussen de Dode Zee en de Rode Zee. Is de minister bereid om een haalbaarheidsstudie naar dit kanaal te initiëren?

In sommige delen van Irak is het relatief rustig. De vicepremier van Irak, Bahram Saleh, heeft erop gewezen dat voor de verdere ontwikkeling van deze gebieden buitenlandse investeringen en handel nodig zijn. Op welke manier draagt Nederland daaraan bij?

Naar verluidt heeft het UNHCR slechts 134 mln. ontvangen voor hulp aan Irakese vluchtelingen. Dat is minder dan de helft van wat nodig is. Is de minister bereid om de andere EU-lidstaten op te roepen de UNHCR meer geld beschikbaar te stellen?

Op het WEF heeft president Karzai de westerse regeringen opgeroepen meer aandacht te besteden aan de vooruitgang die wel degelijk in Afghanistan wordt geboekt. Is de minister daartoe bereid? De Afghaanse regering wordt overstelpt met bezoeken van buitenlandse regeringsvertegenwoordigers en hulporganisaties. Is het mogelijk om de VN deze bezoeken te laten coördineren?

Ten slotte vraagt mevrouw Van Gennip op welke manier de EU aandacht besteedt aan de situatie in Zimbabwe.

De heer **Blom** (PvdA) benadrukt dat China een cruciale rol speelt bij het conflict van de internationale gemeenschap met Birma. Alleen China lijkt op dit moment namelijk nog in staat om druk uit te oefenen op de misdadige regering van Birma. Zal de minister op de RAZEB ingaan op de vraag hoe China ertoe aangezet kan worden om maximale druk uit te oefenen op Birma?

De humanitaire situatie in Somalië is slechter dan ooit. Zo zijn op dit moment maar liefst 2,6 miljoen Somaliërs afhankelijk van humanitaire hulp. Kan de minister aangeven hoe de EU kan bijdragen aan verbetering van de situatie?

De situatie in Zuid-Sudan is ten onrechte niet geagendeerd. Op dit moment staat het bestand tussen de Sudanese regering en rebellen namelijk zwaar onder druk door gevechten in de regio Abyei. Hoe beoordeelt de minister de huidige situatie en welke gevolgen hebben de recente

ontwikkelingen voor Darfur? Is hij verder bereid om Sudan alsnog te agenderen? En zo ja, wat zal dan zijn inzet zijn?

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) vraagt wat de Nederlandse inzet zal zijn op de donorconferentie voor Afghanistan die op 12 juni in Parijs wordt gehouden. Is Nederland bijvoorbeeld bereid om een extra financiële bijdrage te leveren?

De ontwikkelingen in Sudan zijn zorgelijk. Dat geldt in het bijzonder voor de regio Abyei, omdat de United Nations Mission in Sudan (verder: UNMIS) niet meer doet dan toekijken, terwijl ze wel beschikt over een hoofdstuk VII-mandaat van de VN. Is de minister bereid om dit punt te agenderen voor de RAZEB?

Vervolgens stelt zij voor om:

- de VN meer prioriteit te laten geven aan de opleiding en de inzet van de Joint Integrated Unit, die bestaat uit troepen uit Noord- en Zuid-Sudan;
- alle militairen, behalve die van de Joint Integrated Unit, zich uit Zuid-Sudan te laten terugtrekken;
- UNMIS de opdracht te geven daadwerkelijk operaties in Zuid-Sudan uit te voeren.

Human Rights Watch pleit voor een onderzoek naar de mensenrechtenschendingen door het Ethiopische leger in Somalië. Is de minister bereid om dit pleidooi over te nemen? Vervolgens benadrukt mevrouw Peters dat de EU maximale druk uit moet oefenen om de regeringen van Ethiopië en Somalië te bewegen de mensenrechten te respecteren. Daarbij moet bijzondere aandacht worden geschonken aan het laakbare optreden van Somalië bij de distributie van voedselhulp. Het is immers onbestaanbaar dat de EU voedselkonvoeien naar Somalië op zee beschermt en Somalië vervolgens voedselkonvoeien over land tegenhoudt.

Oxfam zou graag zien dat voedselkonvoeien ook vanuit Kenia Somalië kunnen bereiken. Daartoe zou de grensovergang bij El Waq geopend moeten worden. Is de minister bereid om dit voorstel van Oxfam te ondersteunen?

Ten slotte vraagt mevrouw Peters de minister op de RAZEB een pleidooi te houden voor een verbod op de import van goederen die met behulp van kinderarbeid zijn geproduceerd.

De heer **Van der Staaij** (SGP) merkt op dat uit het optreden van de internationale gemeenschap rond Birma vooral onmacht spreekt. Ziet de minister nog mogelijkheden om de regering van dit land te bewegen hulpverleners en hulpgoederen toe te laten?

De opmerking in de geannoteerde agenda over Somalië is weinig concreet. Kan de minister aangeven welke acties hij voor ogen heeft?

Het vredesproces in het Midden-Oosten stagneert, niet in de laatste plaats door het optreden van Hamas. Het is dan ook een positieve ontwikkeling dat de regering van Libanon en Hamas een akkoord hebben gesloten. Hoe apprecieert de minister dit akkoord?

Kan een EU-missie een bijdrage leveren aan de stabilisatie van de situatie in de Gazastrook?

In de geannoteerde agenda wordt geen aandacht besteed aan Iran. Dat is vreemd, omdat de problemen rond het nucleaire programma van Iran verre van opgelost zijn.

Het is een goede zaak dat de minister op de afgelopen RAZEB aandacht heeft gevraagd voor etnische en religieuze minderheden in Irak. Deze minderheden, waaronder in het bijzonder de Assyrische minderheid, hebben namelijk dringend bescherming nodig. Bovendien lijkt het erop dat de Assyrische minderheid bewust buitengesloten wordt bij vluchtelingenprogramma's.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie) constateert tot zijn spijt dat commissaris Michel weinig heeft bereikt bij de Birmese regering. Deze regering verbood hem immers zelf om de getroffen delta te bezoeken. Als gevolg hiervan is het des te belangrijker dat de task force van de ASEAN voor Birma er wel in slaagt om de Birmese regering tot rede te brengen. Wat is de stand van zaken? Ziet de minister mogelijkheden om China een actievere rol te laten spelen?

In 2005 heeft de VN het principe van de «responsibility to protect» aangenomen. Birma is een testcase voor dit principe. Hoe denkt de minister dat dit principe het beste naar de praktijk vertaald kan worden?

Welke mogelijkheden staan de EU nog open om Israël te bewegen basale hulpgoederen tot Gaza toe te laten? Bloemen zijn een belangrijke inkomstenbron voor de Palestijnen in de Gazastrook. Is de export van bloemen inmiddels hervat? Zo niet, zal dit dan in de nabije toekomst wel gebeuren?

Israël heeft naar verluidt scholen in en om Hebron gesloten, omdat Hamas deze scholen financiert. Is dit waar? Zo ja, is dat dan volgens de minister voldoende reden om die scholen te sluiten?

Ongeveer honderdduizend vluchtelingen bivakkeren op dit moment in de Ninive-vlakte. Vanwege de veiligheidssituatie zijn deze mensen nog steeds van hulp verstoken. Zijn er mogelijkheden om deze mensen eindelijk van de noodzakelijke hulpgoederen te voorzien?

De minister heeft terecht de positie van vrouwen en etnische en religieuze minderheden in Irak op de agenda gezet. Welke rol kan de EU hier echter volgens hem concreet spelen?

Als het moratorium op de tenuitvoerlegging van de doodstraf in Afghanistan geen doorgang vindt, wat kan de EU dan nog doen om president Karzai te bewegen in alle gevallen de tenuitvoerlegging van de doodstraf tegen te houden?

Ten slotte roept hij de minister op om ervoor te zorgen dat de EU Somalië niet in de steek laat en meer geld beschikbaar stelt voor de vredesmacht van de Afrikaanse Unie.

De heer **Van Baalen** (VVD) juicht het van harte toe dat de minister ter gelegenheid van de viering van het zestigjarig bestaan van Israël heeft uitgesproken dat Nederland niet zal toestaan dat Israël op de komende World Conference Against Racism wordt weggezet als een racistisch land. Hoe kan Nederland voorkomen dat deze conferentie een herhaling wordt van de conferentie in Durban in 2001?

De EU moet zijn relatie met Israël verdiepen en verbreden. Het is goed dat dit ook terug te lezen is in de geannoteerde agenda. Op welke manier zal de EU hieraan echter invulling geven op de bijeenkomst op 16 juni van de EU-Israël Associatieraad?

China en Rusland zullen elke (militaire) interventie in Birma ongetwijfeld met een veto tegenhouden. Wat betekent dit voor de praktische betekenis van het principe «the responsibility to protect»? Zijn er nog andere mogelijkheden om ervoor te zorgen dat hulpverleners toegang krijgen tot het rampgebied in Birma?

De reactie van de Chinese regering op de aardbeving in de provincie Sichuan geeft blijk van een positieve ontwikkeling binnen China. Een en ander mag er echter niet toe leiden dat de aandacht voor de mensenrechtensituatie in Tibet verslapt. Op welke manier probeert de EU de Chinese regering ertoe te brengen haar optreden in Tibet te matigen?

Antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken

De **minister van Buitenlandse Zaken** noemt het bemoedigend dat de indruk gerechtvaardigd lijkt dat bij de onderhandelingen achter gesloten deuren tussen Israël en de Palestijnen voortgang wordt geboekt. Belangrijk is verder dat men afgesproken heeft om over een totaalpakket te

onderhandelen, omdat men het daardoor moeilijker maakt voor tegenstanders van het vredesproces om de onderhandelingen tussentijds te beïnvloeden met in het ergste geval nieuwe aanslagen.

Tijdens het komende bezoek aan het Midden-Oosten zullen de vredesonderhandelingen uiteraard aan de orde komen. Verder zullen Nederland en de EU zich inzetten voor verbetering van het dagelijks leven van zowel Israëliërs als Palestijnen. Zo is de EU bereid om zich in te zetten voor verbetering van de veiligheidssituatie, een ongeclausuleerd moratorium op de bouw in bezette gebieden, een strenge aanpak van de Palestijnse autoriteiten van haatzaaien en verheerlijking van geweld, en zo groot mogelijke bewegingsvrijheid voor de Palestijnen.

Uitbreiding van de EU Border Assistance Mission to the Raffah Crossing Point naar een grenspost tussen Egypte en de Gazastrook is op het eerste gezicht een logische stap om de harde leefomstandigheden in de Gazastrook te verzachten. Deze uitbreiding moet echter wel ingepast worden in de afspraken die Egypte en Israël hierover in 1979 hebben gemaakt. Deze uitbreiding is dan ook alleen mogelijk als beide partijen een verzoek hiertoe bij de EU neerleggen.

De minister zegt toe dat hij schriftelijk zal terugkomen op de situatie in Hebron, inclusief de sluiting van scholen aldaar.

Nederland is betrokken bij de voorbereiding van de World Conference Against Racism. In dat kader is duidelijk aangegeven dat de komende conferentie geen herhaling mag worden van de conferentie in Durban in 2001. Mocht dat wel het geval zijn, dan zal Nederland niet schromen om de conferentie te verlaten of om zijn medewerking aan de voorbereiding te staken.

De Nederlandse regering is niet van zins haar standpunt aan te passen dat onderhandelingen met Hamas ongewenst zijn, hetgeen in lijn is met de motie-Ormel c.s. uit 2005. Daartoe bestaat ook geen aanleiding, omdat Hamas blijkens haar publieke mededelingen nog steeds uit is op de vernietiging van Israël. Frankrijk onderschrijft overigens het EU-standpunt dat officiële contacten met Hamas uit den boze zijn. Minister Kouchner verwees dan ook naar contacten van een oud-ambassadeur in Bagdad met Hamas en niet naar een gesprek van een officiële vertegenwoordiger van de Franse regering.

Verdieping van de relatie van de EU en Israël in de EU-Israël Associatieraad is gewenst, niet in de laatste plaats omdat dit de EU de mogelijkheid biedt om een grotere rol te spelen bij het vredesproces. De steun voor deze opvatting lijkt binnen de EU toe te nemen. De minister sluit daarom niet uit dat het voorzitterschap van Oostenrijk stappen vooruit kan zetten. In de Associatieraad van 16 juni zal de export van producten uit Israël naar de EU aan de orde komen. De export van producten uit de bezette gebieden zal daarvan ongetwijfeld onderdeel uitmaken.

Nederland is een voorstander van gezamenlijke projecten als de aanleg van een kanaal tussen de Dode Zee en de Rode Zee. De regering steunt dan ook tripartiete waterprojecten van Israël, Jordanië en de Palestijnse gebieden. De minister zegt toe dat hij zal bezien op welke manier Nederland kan bijdragen aan de aanleg van dit kanaal.

Of bedrijven investeren in Irak is afhankelijk van het juridische raamwerk, de veiligheidssituatie en de mate van politieke stabiliteit in Irak. Nederland steunt het Irakese beleid om de veiligheidssituatie te verbeteren, onder andere door deel te nemen aan de NAVO-missie Trainingsimplementatie in Irak en de EU Integrated Rule of Law Mission for Iraq. Verder zet de regering zich in voor versterking van de bilaterale economische betrekkingen met Irak, zie de heropening van de Irak-faciliteit van het ministerie van Economische Zaken en het succesvolle overleg van de minister van Economische Zaken met de Irakese vicepresident.

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking heeft op 29 februari een brief naar de Kamer gestuurd over de uitvoering van het amendement-Van der Staaij cs. (31 200 V, nr. 19). De minister wijst erop

dat het dan ook in de eerste plaats aan de minister voor Ontwikkelingszaken is om in te gaan op de vragen over de vluchtelingensituatie in Noord-Irak. Hij wijst er verder op dat de humanitaire situatie in Irak en de mogelijkheden van de EU om die te verbeteren aan de orde zullen komen op de bijeenkomst op 29 mei in Stockholm van de International Compact with Iraq.

Het moratorium op de tenuitvoerlegging van de doodstraf in Afghanistan is de facto hetzelfde als de toezegging van president Karzai dat hij doodstrafvonnissen niet zal ondertekenen. De minister merkt op dat president Karzai deze toezegging expliciet heeft gedaan in het gesprek dat hij op 8 mei met hem heeft gehad. Hierop is ingegaan in het reisverslag dat op 15 mei naar de Kamer is gestuurd.

De NAVO heeft afspraken gemaakt met Afghanistan over de behandeling van gevangenen. De VS hebben deze afspraken geaccepteerd en dat betekent dat de VS zich hebben verbonden aan het principe dat gevangenen in Afghanistan niet zonder proces en zonder toegang van internationale organisaties mogen worden vastgehouden.

Iran zal alsnog worden geagendeerd voor de RAZEB van 26 en 27 mei. Daarbij zal vooral worden ingegaan op het voorstel van de P5 plus 1 om Iran een positief pakket aan te bieden in ruil voor uitvoering van de VN-resolutie over het Iraanse nucleaire programma.

De EU steunt de African Union Mission to Somalia (AMISOM) uit het African Peace Facility met 15,5 mln. Verder heeft de EU via het Stability Instrument 5 mln. vrijgemaakt voor Somalië, een bedrag dat vanaf 1 juni wordt aangevuld met extra geld uit het tiende Europees Ontwikkelingsfonds. De EU levert al met al een aanzienlijke inspanning om de situatie in Somalië te verbeteren. Overigens ziet de VN mogelijkheden om de partijen in Somalië tot elkaar te brengen.

De crisissituatie in Birma wordt verergerd door de schandalige opstelling van de Birmese autoriteiten. Elke regering is immers gehouden om in een rampsituatie haar burgers de best mogelijke hulp te leveren. De discussie over de mogelijkheden van het principe van «responsibility to protect» moet dan ook zeker worden voortgezet, waarbij overigens wel in het oog moet worden gehouden dat deze discussie een VN-resolutie over het toelaten van hulp niet naderbij brengt. Daarnaast verdienen de inspanningen van ASEAN zeker waardering. Zo heeft Indonesië aan de hand van de situatie op Atjeh na de tsunami in 2004 Birma ervan proberen te overtuigen dat men internationale hulp kan toelaten zonder dat dit ten koste gaat van de eigen autoriteit.

Al met al staat de internationale gemeenschap op dit moment geen andere weg open dan druk uitoefenen, onder meer met de dreiging van een VN-resolutie, en proberen te overtuigen zoals Indonesië dat heeft gedaan. De minister zegt dat dit beleid inmiddels tot een eerste resultaat lijkt te hebben geleid, aangezien Birma de deur voor internationale hulp op een kier heeft gezet. De minister zegt dat er op de VN-ASEAN donorconferentie van 25 mei in Rangoon wellicht meer duidelijkheid komt over de bereidheid van Birma om alsnog hulp toe te laten.

De minister zegt dat hij in zijn gesprek op 20 mei met de secretaris-generaal van de VN heeft aangegeven dat Nederland van mening is dat de druk op de regering van Sudan moet worden verhoogd. Sudan zal op de RAZEB zeker aan de orde komen, omdat de zorgelijke situatie in de regio Abyei daartoe alle aanleiding geeft.

Ten slotte zegt de minister dat de situatie in Tibet onverkort de aandacht heeft van de Nederlandse regering.

DEEL III: DEFENSIE

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Knops** (CDA) vraagt welke meerwaarde de EU Police mission in Afghanistan (verder: EUPOL) heeft voor Uruzgan. Het totale aantal marechaussees in de provincie blijft immers gelijk. Bovendien zijn de drie bij EUPOL gedetacheerde marechaussees volledig afhankelijk van de Task Force Uruzgan.

EUPOL telt 126 medewerkers, een aantal dat veel te laag is om daadwerkelijk een bijdrage te kunnen leveren aan verbetering van de veiligheids-situatie in Afghanistan. Met het oog hierop zou het een goede zaak zijn dat Nederland zich schaart achter het Duitse pleidooi om EUPOL aanzienlijk uit te breiden. Zal alleen het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een extra bijdrage leveren of is hier ook de Koninklijke Marechaussee in beeld? Wordt verder ook overwogen om de European Gendarmerie Force (verder: EGF) een bijdrage te laten leveren?

Welke voortgang is geboekt bij het realiseren van de Headline Goal 2010? Het grootste probleem bij het realiseren van Headline Goal 2010 is de inzetbaarheid van de aanwezige eenheden. Het is in principe dan ook een goede zaak dat de NAVO en de EU de inzetbaarheid van de Europese helikoptercapaciteit willen vergroten. Wat betekent dit echter in de praktijk? Overweegt de minister bijvoorbeeld om gezamenlijke oefen- en onderhoudsprogramma's voor de NH-90 op te zetten?

In de bestuursraad van het Europees Defensieagentschap (verder: EDA) zal worden gesproken over het advies om de vaststelling van een driejarig financieel raamwerk met een jaar uit te stellen. Dit advies was noodzakelijk omdat hierover eerder in de raad geen overeenstemming kon worden bereikt. Wat was hiervan de oorzaak?

Mevrouw **Eijsink** (PvdA) vraagt wanneer de bestuursraad van het EDA concrete afspraken gaat maken over de implementatie van de Europese strategie voor onderzoek en ontwikkeling. Wanneer wordt verder het EDA-gedragscode voor defensieaankopen van kracht?

In de geannoteerde agenda staat dat de NAVO en de EU dezelfde prioriteiten dienen te stellen bij de ontwikkeling van militaire capaciteiten. Dit ligt wel heel erg voor de hand en het is dan ook de vraag wat hiermee precies wordt bedoeld. Kan de minister verder aangeven op welke manier deze samenwerking wordt belemmerd door het conflict tussen Turkije en Cyprus?

Het EU-battlegroup-concept is tijdens de NAVO-bijeenkomst in Noordwijk bijgesteld. Wat zijn daarvan de gevolgen voor het concept? En hoe stelt Nederland zich in de discussie daarover op?

Van de twaalf in Uruzgan gestationeerde marechaussees vallen er nu drie onder EUPOL. De verlofregeling en de beloning van deze drie wijkt echter sterk af van die van hun oud-collega's. Omdat deze marechaussees in de praktijk nauw blijven samenwerken, wil mevrouw Eijsink weten wat de gevolgen van de afwijkende verlofregelingen zijn. Leidt het verder niet tot scheve gezichten dat de drie EUPOL-marechaussees aanzienlijk beter worden beloond? Hoe beoordeelt de minister het Duitse pleidooi voor versterking van EUPOL?

De Kamer is toegezegd dat zij een overzicht toegezonden zou krijgen van alle missies die de NAVO op dit moment uitvoert. Wanneer komt dit overzicht naar de Kamer?

De heer **Poppe** (SP) vraagt welke gevolgen het Verdrag van Lissabon heeft voor het functioneren van het EDA.

NAVO en EU gaan werken aan verbetering van de inzetbaarheid van de Europese helikoptercapaciteit. Kan de minister verduidelijken wat dit

praktisch betekent en welke kosten hieraan verbonden zijn? Betreft deze samenwerking ook de bewapening?

De raad zal een besluit nemen over samenwerking bij de inkoop van satellietcommunicatiecapaciteit. Wat is het Nederlandse standpunt?

De heer Poppe zegt niet onder de indruk te zijn van de opleiding van Afghaanse politiemensen. Hij vraagt zich verder af hoe wordt gerechtvaardigd dat de drie EUPOL-marechaussees anderhalf keer het salaris van hun oud-collega's gaan verdienen. In de praktijk doen zij immers hetzelfde werk.

Op hun lunchbijeenkomst zullen de ministers van Defensie spreken over de relatie van de EU met haar strategische partners VN en NAVO. Welke onderwerpen zullen hierbij de revue passeren en welk standpunt zal Nederland daarbij innemen?

De heer **Van Baalen** (VVD) vraagt welke gevolgen de invallen uit Tsjaad in Sudan hebben voor het functioneren van EUFOR Tsjaad/CAR. Is het verder waar dat nog niet is voorzien in een opvolger voor deze missie?

Uitbreiding van EUPOL is noodzakelijk. Welke bijdrage kan Nederland hieraan leveren? Verder verdient het de voorkeur dat de arbeidsvoorwaarden van EUPOL en de marechaussees die onder de Task Force Uruzgan vallen, zoveel mogelijk worden geharmoniseerd.

Ten slotte benadrukt hij dat voor het EDA geldt: te weinig en te laat.

Antwoord van de bewindslieden

De **minister van Buitenlandse Zaken** beaamt dat het gebrek aan goed opgeleide politiemensen de achilleshiel van de Afghaanse veiligheidsstructuur is. Het is dan ook te betreuren dat de opbouwfase van EUPOL niet is verlopen zoals vooraf de bedoeling was. EUPOL is nu echter operationeel en kan daarmee een welkome bijdrage gaan leveren aan verbetering van de veiligheidssituatie.

Het totale aantal marechaussees in Uruzgan is nog niet uitgebreid. Dat laat echter onverlet dat de drie Nederlandse EUPOL-marechaussees wel degelijk een andere taak hebben dan de andere marechaussees in Uruzgan. Deze drie marechaussees vormen een bruggenhoofd voor de verdere ontplooiing van EUPOL in Uruzgan. Om van die ontplooiing een succes te maken moet EUPOL worden uitgebreid. Nederland staat dan ook achter het Duitse pleidooi voor uitbreiding van EUPOL. De Commissie bereidt op dit moment een voorstel voor voor deze uitbreiding.

In aansluiting daarop worden, zowel bilateraal als in EUPOL-verband, de mogelijkheden onderzocht om de Nederlandse inbreng op het politieggebied te vergroten. Het lijkt daarbij het meest voor de hand liggend om de bijdrage aan EUPOL te vergroten. Daarvoor is een ambtelijke commissie onder leiding van directeur-generaal Schoof van Binnenlandse Zaken in het leven geroepen. Deze commissie heeft inmiddels een bezoek gebracht aan Afghanistan. In deze commissie hebben ook vertegenwoordigers van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie zitting genomen. De minister zegt dat het streven is dat Nederland duidelijkheid kan geven over zijn mogelijkheden voor een extra bijdrage op het moment dat de EU een besluit neemt over uitbreiding van EUPOL.

Het salaris van een EUPOL-marechaussee ligt inderdaad hoger dan dat van een marechaussee die door de Nederlandse regering is uitgezonden. De minister voegt daaraan toe dat ambtenaren die via de EU worden uitgezonden, over het algemeen meer verdienen dan ambtenaren die via het ministerie van Binnenlandse Zaken worden uitgezonden. Het goede functioneren van EUPOL is zo belangrijk dat het op dit moment minder opportuun lijkt om een discussie te starten over de beloning van EUPOL-medewerkers.

Inmiddels hebben 380 Afghanen de opleiding tot agent afgerond. Dit aantal wordt voor eind oktober met 300 uitgebreid. Daarmee is het streef-

getal van 1300 dus nog niet gehaald. Omdat het belangrijk is dit streefgetal niet los te laten heeft de minister president Karzai aangegeven niet akkoord te kunnen gaan met verlaging van het streefgetal naar 900, ook niet als deze 900 politieagenten beter opgeleid zouden worden. President Karzai heeft in reactie daarop toegezegd dat hij zich zal inzetten voor handhaving van het oorspronkelijke streefgetal.

Het niveau van de Afghaanse politieagenten in Uruzgan moet omhoog. Dat is de reden dat Nederland bijdraagt aan de oprichting van een trainingscentrum voor de politie en 2,2 mln. beschikbaar heeft gesteld voor de bouw van politiekantoren en checkpoints in Uruzgan.

EUFOR Tsjaad/CAR heeft nadrukkelijk niet de opdracht om te interveniëren in gevechten tussen rebellen en regeringstroepen. EUFOR Tsjaad/CAR zal zich louter en alleen richten op de bescherming van vluchtelingen. De invallen vanuit Tsjaad in Sudan hebben daarop geen invloed.

Het is de Nederlandse opvatting dat de VN dient te zorgen voor opvolging van EUFOR Tsjaad/CAR. Daarover wordt op dit moment overlegd. Wat ook de uitkomst van dit overleg moge zijn: Nederland zal zijn bijdrage aan deze missie niet verlengen.

De **minister van Defensie** zegt toe dat hij in de volgende stand van zaken brief Afghanistan zal ingaan op de ontwikkelingen rond EUPOL en de rechtspositionele aspecten die aan EUPOL verbonden zijn. Hij wijst er verder op dat het niet uitzonderlijk is dat de rechtspositie van medewerkers van de EU afwijkt van die van nationale medewerkers, ook al zijn de werkzaamheden op zichzelf vergelijkbaar. Verder zijn de verschillen tussen EU-lidstaten soms aanzienlijk, zodat eventuele harmonisering verre van eenvoudig zou zijn.

Op dit moment wordt niet overwogen om de EGF een bijdrage te laten leveren aan EUPOL.

Het EDA legt in juli een capabilities development plan (verder: cdp) aan de lidstaten voor. Daarin beschrijft het EDA gedetailleerd op welke terreinen verdergaande samenwerking mogelijk is. Het cdp zal verder een overzicht bevatten van behoeften en tekortkomingen. De minister zegt dat hij de Kamer hierover zo mogelijk nog voor de begrotingsbehandeling zal informeren.

De huidige Europese helikoptercapaciteit is in principe groot genoeg om aan de vraag te voldoen. Het grote probleem is de vraag hoe de beschikbare helikopters te prepareren voor operaties als die in Afghanistan. Daarbij zal in de meeste gevallen vooral aandacht uit moeten gaan naar bepantsering en beveiliging. Verder moeten helikopters van de voormalige Warschaupactlanden in veel gevallen eerst worden gemoderniseerd. Op initiatief van het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk wordt binnen de NAVO en de EU naar een oplossing voor dit probleem gezocht. Nederland heeft in dit kader aangegeven bereid te zijn om andere lidstaten deel te laten nemen aan de Nederlandse Helicopter Weapons Instructor Course. De minister zegt dat het nog te vroeg is om in te gaan op de mogelijkheden die de NH-90 in dit verband biedt. Over relevante ontwikkelingen rond het initiatief van het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk zal de Kamer worden geïnformeerd in de reguliere informatievoorziening over de RAZEB en de NAVO-raad.

Het is nog niet mogelijk gebleken om een driejarig financieel raamwerk voor het EDA vast te stellen. Oorzaak is onder meer de constatering van het Verenigd Koninkrijk en Nederland dat de financiële discipline van het EDA vooralsnog onvoldoende is. Het Verenigd Koninkrijk en Nederland kunnen pas met een nieuw raamwerk akkoord gaan als duidelijk is welke prestaties het EDA kan stellen tegenover een eventuele budgetverhoging en personeelsuitbreiding.

Het EDA komt ook aan de orde in de goedkeuringsprocedure van het Verdrag van Lissabon. Dit verdrag biedt immers de verdragsrechtelijke basis voor dit agentschap. De minister voegt daaraan toe dat inmiddels 22

prioritaire technologiegebieden zijn vastgesteld. Verder zal dit en komend jaar bezien worden of er ook mogelijkheden liggen op het terrein van toekomstige systemen voor «force protection».

De EDA-gedragscode voor defensieaankopen functioneert en zal eraan bijdragen dat transparanter wordt welke defensieopdrachten er zijn. Het is dus wel degelijk mogelijk voor een Nederlands bedrijf om zich te oriënteren op de defensiemarkt van andere EU-lidstaten. Dat de code meerwaarde heeft, blijkt verder uit het feit dat Noorwegen naar buiten heeft gebracht als niet-EU-land te willen participeren in de code.

De minister zegt dat een overzicht van de huidige NAVO-missie gereed is. De Kamer zal dit overzicht eerdaags ontvangen.

Op de RAZEB zal hoge vertegenwoordiger Solana de raad informeren over de stand van zaken rond de EU-battlegroup-concept. Mocht daarbij voor de Kamer relevante informatie naar voren worden gebracht, dan zal de Kamer daarover in het verslag van de raad worden geïnformeerd.

Toezeggingen

- In het verslag van de RAZEB-bijeenkomst komt de minister van Defensie terug op de verbetering van de inzetbaarheid van de Europese helikoptercapaciteit.
- De minister van Defensie informeert de Kamer voorafgaand aan de begrotingsbehandeling over het Capability Development Plan van het EDA.
- In de eerstvolgende stand van zaken brief over Afghanistan informeert de minister van Defensie de Kamer over de stand van zaken van de uitbreiding van de EU-politiemissie.
- De Kamer wordt geïnformeerd over een mogelijke Nederlandse betrokkenheid bij het Rode Zee/Dode Zee kanaalproject.
- De Kamer wordt geïnformeerd over de situatie in Hebron, inclusief de sluiting van scholen.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Waalkens

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Ormel

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie,
Van Baalen

De griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Huisinga